

TIMES VZOROM TECHNICKÉHO A SPRAVODAJSKÉHO POKROKU

Ako nositeľ pokroku v oblasti utvárajúceho sa tlačiarenského priemyslu ale aj v pohotovej a kvalitnej spravodajskej službe čitateľom sa stali príkladom Times. Po zrušení novinového kolku roku 1855 dosiahli Times náklad 55 000 výtlačkov denne, zatiaľ čo ich najväčší súperi mali dokopy náklad 20 900 exemplárov.⁸² K tejto nadvláde Times uprostred 19. storočia došlo po vedením ich dvoch veľkých editorov. Prvý z nich bol Thomas Barnes⁸³, ktorý vykonával funkciu editora Times v rokoch 1817 až 1841. Barnesu vystriedal v rokoch 1841 až 1877 John T. Delane.⁸⁴ Editorové schopnosti Barnesu a Delaneu sa vhodne kombinovali s obchodnou zdatnosťou Walterovcov, majiteľov Times mes.⁸⁵ Roku 1803 vystriedal svojho otca a zakladateľa Times John Walter II. /1776 - 1847/. Po jeho smrti prevzal vládu v ich "dynastii" John Walter III. /1818 - 1894/.

Walterovci patrili k prvým vydavateľom, ktorí si uvedomovali, že ďalší rozvoj novinárskeho podnikania je v plnej závislosti od toho, nakoľko sa dokážu pre noviny využiť možnosti núkané technickým pokrokom. Tlačiarstvo využívalo k výrobe novín výhradne ručné lisy. Priemyselnú revolúciu v tlačiarstve podnietil svojím vynálezom na začiatku 19. storočia Johann F. G. Koenig.⁸⁶ Roku 1810 patentoval Koenig vynález tlačiarenského rýchlolisu /cylindrový lis/, ktorý na svoj pohon používal parnú silu.⁸⁷ Pôvodný výkon parného rýchlolisu bol 400 výtlačkov za hodinu. John Walter II. angažoval Koeniga, ktorý v spolupráci s Andrewom F. Bauerom svoj objav ďalej zdokonaľoval. Konečne Walter zakúpil dva Koenigove rýchlolisy s výkonom až 1 100 výtlačkov malého štvorstránkového vydania Times za hodinu.

Už 29. novembra 1814 vyšli Times prvý raz tlačené rýchlolisom. V tomto svojom čísle oznámil Times čitateľom: "Naše dnešné noviny prezentujú verejnosti praktický výsledok najväčšieho pokroku v tlačiarstve od čias vynájdenia tohto umenia. Čitateľ tohto článku drží v rukách jeden z viac tisíc vý-

⁸² Morning Advertiser mal náklad 6 600, Daily News 5 300, Morning Herald 3 500, Morning Post 3 000 a Morning Chronicle 2 500 výtlačkov denne.

⁸³ Podrobne Hudson, D.: Thomas Barnes of The Times. Cambridge 1944.

⁸⁴ Podrobne Dasent, A. J.: John Thadeus Delane, Editor of The Times: His Life and Correspondence. 2 zv. London 1908; Cook, E.: Delane of The Times. London 1915.

⁸⁵ Grant, J.: c.d., zv. I., s. 441-456; Massingham, H. W.: c.d., s. 17-40; Hudson, D.: c.d., s. 26 a ď.; Harris, W.: c.d., s. 40.

⁸⁶ Koenig, F.: Beschreibung des Modells der ersten von Friedrich Koenig erfundenen Schnellpresse aus dem Jahre 1811. Würzburg 1908.

⁸⁷ Prvý patent cylindrového lisu prihlásil už roku 1790 William Nicholson. Ostal však bez praktického využitia. "The Thunderer" in the Making, c.d., s. 118. Podrobne Isaacs, G. A.: The Story of the Newspaper Printing Press. London 1931.

výslu
prí-
ad
d
o po
orý
al
Dela
Ti-
II.
III.
alší
a do
vy-
čiar-
Koe-
vlin-
rného
ga,
Ko-
kov
tomto
erej-
ájde-
c vý-

výtlačkov denníka Times⁸⁸, ktoré boli vyrobené tejto noci mechanickým strojom...
človeku, ktorý tento objav urobil, chceme však niečo dodať. Treba povedať...
že je rodom Nemeck, že sa volá Koenig a že vynález sa využil pod vedením jeho
priateľa a krajanu Bauera."

Keď sa Koenig vrátil do Nemecka, zamestnal Walter dvoch anglických vy-
nálezcov Ambrose Applegatha a Williamu Cowpera, ktorí roku 1827 vytvorili no-
vý tlačiarenský rýchlosťník s kapacitou 4 až 5000 výtlačkov za hodinu. Ak ešte
na začiatku 19. storočia vychádzali Times na 4 stranách malého kvartového for-
mátu, roku 1847 mali už 12 strán na veľkom formáte. Roku 1848 Applegath de-
lal, že podnietil revolúciu v tlačiarstve vynálezom rotačného rýchlosťníku s výko-
nosťou 10 000 výtlačkov za hodinu. Dva z týchto Applegathových strojov využili
Times v rokoch 1848 až 1868. Od roku 1868 už nevkladali do rotačky jednotli-
vé hárky, rotačný papier sa začal používať zvinutý do valcov a zaviedli sa aj
krúhle stereotypné odliatky stránok. Ďalšie zdokonalenie rotačných lisov pri-
šiel v rovnakom období newyorský vynálezca Richard Hoe. Aj jeho vynález vy-
žili Times v polovici päťdesiatych rokov 19. storočia. Umožnilo to tlačiť
10 000 exemplárov Times za hodinu po jednej strane na jednom stroji alebo ten-
istý počet výtlačkov za rovnakú dobu tlačený po oboch stranách hárkov na dvoch
strojoch. Problém súčasného tlačenia novinových hárkov na oboch stranách pa-
peria vyriešil v polovici 19. storočia Američan William A. Bullock z Filadel-
fie. Jeho vynález využili Times za pomoci dvoch Angličanov - Mac Donalda a Cal-
erleyho - koncom 19. storočia.⁸⁹

Times boli teda v dobe likvidácie "daní z vedomostí" pripravené technic-
ky na ďalší rozvoj tak ako nijaké iné noviny v Anglicku.⁹⁰ Okrem vymožeností
techniky využívali Times na dosiahnutie svojho vplyvu aj prostriedky čo naj-
vyššej spravodajskej služby. Svoje pohotovú a pôvodnú spravodajstvo orga-
nizovali za pomoci najrôznejších kontaktov a s vynaložením veľkých finančných
prostriedkov. Ich domáce zdroje informácií siahali až do najvyšších vládných
kruhov. Informácie zo zahraničia získavali zase za pomoci zahraničných koreš-
pondentov.

⁸⁸ Times mali vtedy náklad okolo 3 až 4000 výtlačkov. Roku 1817 sa zvýšil ich
náklad na 7000 kusov.

Porovnaj Hudson, D.: c.d., s. 28; Harris, W.: c.d., s. 28

⁸⁹ The Tradition Established, c.d., s. 598.

⁹⁰ Priemerný náklad Times v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch bol 50 000 až
60 000 výtlačkov. Ich náklad sa však - podobne ako náklad ostatných novín -
dočasne zvyšoval pri rozličných príležitostiach, ktoré prinášali momentálny
vzrast čitateľského záujmu. Tak napríklad v októbri 1854 v súvislosti s pá-
dom Sevastopolu stúpol náklad Times na 67 000; úmrtie princa, manžela krá-
ľovnej Viktórie, v decembri 1861 zvýšilo dočasne ich náklad na 90 000; otvo-
renie medzinárodnej výstavy v máji 1862 znamenalo náklad 77 000; sobáš prin-
ca Waleského v máji 1863 zvýšil náklad Times až na 108 000 a pod.

The Tradition Established, c.d., s. 358.

pondentov, špeciálnych kuriérov atď.⁹¹ Viaceré úspechy spravodajskej služby Times napomáhali postupne vytvárať nevidaný vplyv týchto novín. Tak napríklad za napoleónskych vojen Times zverejnili roku 1809 kapituláciu Vlissingen o 11 hodín skôr, než vláda dostala o tom oficiálnu správu. Podobne dňa 15. novembra 1834 oznámili Times pád Melbourneho kabinetu skôr, než s tým Melbourneci oboznámil svojich kolegov vo vláde.

Times mali primát aj vo využívaní vlastných zahraničných korešpondentov. Prvým zahraničným spravodajcom Times bol Henry Crabb Robinson⁹², ktorého vyslali roku 1807 za napoleónskych vojen do Altony v Nemecku. Ďalším vojnovým korešpondentom, ktorý sa preslávil za Krymskej vojny /1854 - 1856/ bol William Howard Russell⁹³. Zásluhou jeho spravodajstva sa náklad Times v tomto období zvýšil z 50 000 až na vyše 70 000 výtlačkov. Roku 1857 mali Times svojich korešpondentov už na štyroch kontinentoch.⁹⁴ Spravodajcovia Times, ako bol Stephan de Blowitz /1825 - 1903/⁹⁵ a Henry Wickham Steed /1871 - 1954/⁹⁶, nestali v zahraničí nielen reprezentanti svojich novín, ale celej krajiny a svojou aktivitou znásobovali diplomatickú reprezentáciu anglickej vlády.

V polovici 19. storočia dosiahli teda Times najväčší rozkvet a vďaka svojmu vplyvu sa začali považovať už za "národnú inštitúciu". Pýšili sa tým, že "...na celom svete niet štátnika, ktorý by ich nečítal, pokiaľ chce byť informovaný". Dodnes sa pripomínajú výroky významných osobností o mocenskom vplyve Times⁹⁷ alebo svedectvá o tom, že si s redakciou Times osobne korešpondovali aj samotná britská kráľovná.

⁹¹ Významným pokrokom pre dopravu spravodajských kuriérov a najmä pre rozširovanie novín pomocou poštovej služby bola výstavba železničnej siete. Desiatimi rokmi 1840 až 1850 sa stalo v Anglicku obdobím rozvoja železníc. Výstavba železníc v Anglicku rástla od polovice 19. storočia nasledovne:

1850	6 635 míl železníc
1860	10 410 míl železníc
1870	15 310 míl železníc
1880	17 935 míl železníc

⁹² Podrobne o diele tohto významného novinára Sadler, T.: *Diary, Reminiscences and Correspondence of Henry Crabb Robinson*. London, 2 zväzky.

⁹³ Podrobne Atkins, J. B.: *The Life of W. H. Russell*. London 1911, 2. zväzky. Russell svoje skúsenosti publikoval v práci *The War*, London 1855.

⁹⁴ K 1. augustu 1857 zamestnávali Times svojich zahraničných korešpondentov a ich agentov takto: V Európe bol ich sídlom Paríž, Marseille, Berlín, Hamburg, Viedeň, Turín, Terst, Neapol. Korešpondenti mali aj na Malte a v Turecku. V Afrike mali Times korešpondenta so sídlom v Alexandrii. Ázijskí spolupracovníci boli v Indii /Bombaj a Kalkata/, na Cejlóne /Kolombo/ a v Číne. Okrem toho mali ešte troch dopisovateľov v Spojených štátoch amerických. *The Tradition Established*, c.d., s. 568.

⁹⁵ Blowitz vydal o svojej práci aj niekoľkozväzkové spomienky *My Memoirs*. Prvá časť je tiež zaujímavá, že pochádzal z Blovic pri Plzni.

⁹⁶ Z diela H. W. Steeda vyšiel u nás preklad jeho memoárov vo dvoch zväzkoch pod názvom *Tricet let novinárom*, Praha 1927 a teoretická úvaha *Noviny a novinári*, Praha 1928.

⁹⁷ Napríklad roku 1861 vyhlásil Abraham Lincoln: "Times sú jednou z najväčších mocí na svete, fakticky nepoznám nič mocnejšieho, azda s výnimkou Mississippi..."
Harris, W.: c.d., s. 41; Calvet, H.: c.d., s. 205.

Prvé miesto medzi všetkými anglickými novinami si Times vydobyli sústav-
ným využívaním technického pokroku, svojou mimoriadnou informovanosťou i svo-
jím starostlivým, ale aj exkluzívnym literárnym štýlom dôslednej oxfordskej
novinangličtiny. Hlavnou devízou úspechu a vplyvu Times bola však predovšetkým
ich nezávislá politika. Times od začiatku 19. storočia starostlivo strážili
svoju oficiálnu nezávislosť voči každej politickej strane. V skutočnosti však
bez ohľadu na to sa Times usilovali vždy dôsledne formulovať mienku vládnu-
cich kruhov a presadzovať ich politiku. Túto líniu elitného a pre elitu ur-
čeného - v podstate konzervatívneho - denníka si Times udržali dodnes. Preto
sa zriekli núkajúcej sa konkurencie s masovou tlačou, ktorá sa rozvinula v
druhej polovici 19. storočia.

ZAČIATKY SPRAVODAJSKÝCH AGENTÚR

Potreba pohotového spravodajstva z celého sveta priviedla Times v trid-
siatych rokoch 19. storočia k budovaniu nákladnej organizácie špeciálnej ex-
presnej kuriérnej služby. Pre dopravu správ z európskeho kontinentu mali
Times prenajatú osobitnú loď, ktorá premávala cez Lamanšský prieliv. Postup-
ne si Times vybudovali kuriérnu službu na celej trase z Londýna až na Ďaleký
východ cez Dover, Calais, Paríž, Marseille, Maltu, Alexandriu, Káhiru a Suez-
sky prieplov do Indie, Singapúru a do Číny. Takýto systém dopravy správ bol
avšak veľmi nákladný - stál ročne 10 000 libier.

Revolúcia v doprave novinárskych informácií nastala praktickým využitím
vynálezu telegrafu, ku ktorému došlo v Anglicku už v priebehu štyridsiatych
rokov.⁹⁸ Medzery v telegrafickom spojení sa zaplňali naďalej službou špeciál-
nych kuriérov, prostredníctvom železníc, parníkov, ale aj za pomoci poštových
kolubov. Rozširovanie využitia telegrafu pre novinárske informácie postupne
menilo aj štýl práce zahraničných korešpondentov. So zreteľom na vysoké po-
žiadky za telegraficky dopravované správy muselo byť ich spravodajstvo naďa-
lej nielen výstižné, ale zároveň čo najstručnejšie.

Bezprostredným dôsledkom rozšírenia a zdokonaľovania telegrafického pre-
nášania správ bol vznik obchodnej informačnej služby v podobe spravodajských
agentúr. Prvú spravodajskú agentúru v Anglicku založil 14. októbra 1851 v Lon-
dýne Július Reuter - vlastným menom Isaél Beer /1821 - 1899/ - niekoľko týž-

Vynález telegrafu patentoval Samuel F. B. Morse roku 1832 v Spojených štá-
toch amerických. Times prvý raz využili telegrafické spojenie 6. augusta
1844.